

Úvod do manželského práva

Právnická fakulta MU

22. 10. 2018

Dr. Jiří Dvořáček

Literatura

- Němec, Damián: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo. Praha: Krystal OP, 2006

1. Pojetí a typologie manželství

Kán. 1055 § 1 CIC: Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou uzavírají nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.

- **Manželství jako smlouva:** foedus, posvátná smlouva (kán. 1055 CIC)
- **Vlastnosti manželství:** jednota (věrnost), nerozlučnost, svátostnost
- **Cíle manželství:** bonum coniugum a bonum prolis
- Základní právo na manželství (kán. 1058 CIC)
- Manželství se těší přízni práva (kán. 1060 CIC)

Typologie manželství

- podle platnosti
 - platné
 - neplatné
 - putativní
- podle právního řádu
 - kanonické
 - legitimní
- podle náboženského významu
 - svátostné
 - nesvátostné
- podle integrity svátostného významu
 - jen svátostně uzavřené – relativně rozlučitelné
 - svátostné a následně dovršené – absolutně nerozlučitelné

- Vázanost kanonickými normami ohledně manželství – kán. 1059
- Důsledky uzavření manželství – kán. 1134-1140
- Prohlášení za mrtvého – rozdíl proti sekulárnímu právu: svátostné a dokonané manželství zaniká jen smrtí (kán. 1141)

2. Manželské překážky

(kán. 1083-1094)

- dispensovatelné (D) – lidského práva
- nedispensovatelné (N) – božského práva (a některé i lidského práva)

1. Překážka věku – D (B)

16 muži a 14 let ženy

2. Překážka impotence – N

předcházející, trvalá a jistá

3. Překážka trvajícího manželství – N

4. Překážka různosti náboženství – D (B)

5. Překážka svěcení

biskupové: dispens se neudílí

kněží: dispens udělí AS z vážných důvodů, 40 let věku

jáhnové: dispens obvykle udělí AS

6. Překážka řeholního slibu čistoty – D (AS)

vztahuje se na trvalé – věčné sliby čistoty

7. Překážka únosu

zanikne ukončením únosu nebo zadržování
chráněna jen žena (v CCEO „osoba“)

8. Překážka zločinu – D (AS)

9. Překážka pokrevního příbuzenství

týká se celé přímé linie a boční linie do 4. stupně včetně

Dispenzuje se: vedlejší linie od 3. stupně včetně

Nedispenzuje se: přímá linie a 2. stupeň boční linie

10. Překážka zákonného příbuzenství – D (B)

vztahuje se na příbuzenství stejně jako u pokrev. příb.

11. Překážka švagrovství – D (B)

vzniká na základě platného manželství, uplatní se po smrti jednoho z manželů

týká se jen přímé linie (CCEO: i 2. stupně boční linie)

12. Překážka veřejné počestnosti – D (B)

vzniká z neplatného manželství nebo společného soužití

týká se jen 1. stupně přímé linie

3. Smíšená manželství

- manželství mezi křesťany různého vyznání
- jsou dovolená jen s povolením biskupa

K platnosti je nutná kanonická forma (tj. je potřeba uzavřít M v kostele, jinak nutná dispens od kanonické formy – pak je manželství platně uzavřeno i na úřadě nebo v jiné církvi; musí být zaručena veřejná forma)

Je-li druhá strana pravoslavná, je povinnost kanonické formy jen k dovolenosti.

4. Nedostatky souhlasu

(kán. 1095-1107)

- a) nedostatky poznání
- b) nedostatky vůle

Ad a)

- Omyl
 - nedosažení potřebného minima znalostí o M
 - omyl v osobě
 - omyl ve vlastnosti druhého partnera – jen pokud byly vlastnosti přímo a hlavně vyžadovány
 - omyl ohledně podstatných vlastnosti M – významný, jen pokud determinuje vůli
 - omyl ohledně platnosti M – je nutno prokázat, že určoval vůli k uzavření M, jinak nevýznamný

- Podvod
- Nedostatečné užívání rozumu
 - celkové (plošné)
 - dočasné (šok, delirium, drogy)
- Nedostatek soudnosti
 - ohledně podstatných práv a povinností M

Ad b)

- Neschopnost převzít podstatné povinnosti M
 - z psychických důvodů
 - sexuální anomálie
 - závislosti
- Simulace
 - úplná: vyloučení samotného M
 - částečná: vyloučení podstatné vlastnosti nebo prvku M

- Podmíněný souhlas
 - pro platnost se připouští jen podmínka do současnosti nebo minulosti. P do budoucna neplatná.
 - pro dovolenost je nutno ji oznámit u místního ordináře (ale nemá vliv na platnost)
 - v soudním řízení se prokazuje, zda v okamžiku sňatku P existovala a zda nebyla naplněna
- Násilí nebo vážný strach
 - strach způsobený zvenčí, i neúmyslně
 - zvláštní případ: *timor reverentialis*

5. Forma uzavření manželství

(kán. 1108-1123)

1. Řádná forma
2. Mimořádná forma
3. Tajná forma

Ad 1: Řádná forma

Vyžaduje se přítomnost snoubenců (příp. zástupce), dvou svědků a oddávajícího, který má jurisdikci.

Oddávající:

- klerik (laik výjimečně jen po dovolení od AS). Podle CCEO může oddávat jen klerik, jinak M neplatné!
- s jurisdikcí aspoň pro jednoho snoubence (místní ordinář ve své diecézi, farář ve své farnosti)
- s delegací (chybí-li jurisdikce)
- bez delegace od příslušného faráře nebo místního ordináře nemůže oddávat východní kněz latinské věřící a latinský kněz východní věřící (latinský kněz/m.ordinář může delegovat i východního oddávajícího a naopak!)

Místo sňatku:

- podle katolického snoubence
- příslušná je farnost domicilu nebo kvazidomicilu
(CCEO: přednost má farnost ženicha)
- v jiné farnosti jen s licencí (pro dovolenost)
- farní kostel nebo po dovolení jiné posvátné místo

Ad 2: Mimořádná forma

- v nebezpečí smrti
- nemožnost obrátit se bez závažných nesnází na oddávajícího
- M se uzavírá bez oddávajícího a jen se dvěma svědky

Ad 3: Tajná forma

- z naléhavého důvodu (značné obtíže pro snoubence)
- vyžaduje se dodržení kanonické formy, dovození místního ordináře, závazek mlčenlivosti
- M se zaznamená v tajném archivu kurie

Vázanost kanonickou formou

- aspoň jeden ze snoubenců je katolíkem
- i v případě smíšených manželství
- ve smíšeném M s pravoslavným je kanonická forma jen pro dovolenost: M platí, i když je uzavřeno u pravoslavných

Dispens od kanonické formy

- ve smíšeném M pro uzavření M před nekatolickým oddávajícím
- v M katolíka s nepokřtěným pro uzavření M na úřadě
- vždy musí být zachována veřejná forma
- dispens uděluje místní ordinář

Tzv. interrituální manželství

tj. mezi latinským a východním katolíkem

- pro platnost nutné kněžské požehnání (vyžaduje CCEO) – tj. m.ordinář nemůže dispenzovat od kanonické formy (to může jen AS nebo patriarcha)
- oddávající musí mít jurisdikci aspoň nad jedním snoubencem (nemá-li, nutná delegace)
- podle CCEO má přednost farnost ženicha (jen pro dovolenost)

6. Zplatnění manželství

Prosté zplatnění (prostá konvalidace)

- u M neplatného z důvodu dispenzovatelné překážky nebo vady formy
 - v případě dispenzovatelné překážky požádat o dispens
 - v případě nedostatku formy se provede nový sňatek
- řádný způsob, nejde administrativní cestou
- souhlas se obnovuje vždy
- M platí *ex nunc*

Zplatnění v základu (sanace)

Kdy:

- tam, kde nelze provést konvalidaci a nelze obnovit souhlas
- strany nevědí o neplatnosti M
- je potřeba obnova souhlasu kanonickou formou, ale jedna strana to odmítá

Jde administrativní cestou (obvykle na žádost jednoho manžela, uděluje místní ordinář)

- M souhlas nebyl odvolán a trvá
- M platí *ex tunc*

7. Odloučení manželů za trvání M

- neodpuštěné cizoložství (během 6 měsíců nedojde k usmíření) – je trvalé
- domácí násilí na partnerovi nebo dětech – je přechodné
- žádost se podává místnímu ordináři
- M trvá!
- v ČR není časté

8. Způsoby rozloučení platného M

- nedokonané M
 - není splněn jeden z cílů M – plození dětí
 - uděluje AS
- Pavlovské privilegium (1. Kor 7)
 - jen u dvou nepokřtěných, kdy jeden konvertuje
 - M zaniká uzavřením nového M
- privilegium výběru manžela u polygamních M
- privilegium zajetí

- privilegium petrinum (nevyhlášeno v AAS, *Potestas Ecclesiae*)
 - mezi jedním pokřtěným a nepokřtěným
 - nebo mezi oběma nepokřtěnými, kdy nelze použít privilegium paulinum (chybí konverze jednoho)
 - uděluje AS
 - řízení o 2 fázích: na úrovni diecéze, pak AS
 - podobá se civilnímu rozvodu

Nikdy nelze rozloučit svátostné a dokonané M!